

استعدادیابی در ورزش

نویسندگان:

دکتر زهرا کوهستانی

دکتر هما خالق زاده

بنفشه فرودی

ویراستار علمی:

دکتر زهرا کوهستانی

استعدادیابی در ورزش

سرشناسه	: کوهستانی، زهرا، ۱۳۶۷-
عنوان و نام پدیدآور	: استعدادیابی ورزشی/نویسندگان زهرا کوهستانی، هما خالق زاده، بنفشه فرودی؛ ویراستار علمی زهرا کوهستانی.
مشخصات نشر	: بیرجند: صبح امروز، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۵ ص.
شابک	: 978-622-6884-37-2
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۰۷-۲۴۵.
موضوع	: استعداد ورزشی -- آزمون‌ها Athletic ability -- Testing
شناسه افزوده	: خالق زاده، هما، ۱۳۶۸-
شناسه افزوده	: فرودی، بنفشه، ۱۳۶۵-
رده بندی کنگره	: GV۴۳۶
رده بندی دیویی	: ۷۹۶/۰۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۷۰۳۸۴۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

نویسندگان: دکتر زهرا کوهستانی، دکتر هما خالق زاده، بنفشه فرودی

ویراستار علمی: دکتر زهرا کوهستانی

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

ناشر: صبح امروز

نوبت چاپ: اول - پاییز ۱۴۰۰

لیتوگرافی و چاپ: چاپخانه امروز خراسان جنوبی ۳۲۴۵۹۵۲۴ - ۰۵۶

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۸۴-۳۷-۲

قیمت: ۵۰۰/۰۰۰ ریال

انتشارات صبح امروز

بیرجند - خیابان مدرس - مدرس ۲۲ - پلاک ۲۷۸ - واحد ۲
تلفن: ۰۵۶-۳۲۴۴۴۵۲۴ ایمیل: nashremrooz@gmail.com

فهرست مطالب

۷	..... مقدمه
۱۱	..... ابعاد و مراحل
۱۱	..... استعدادیابی ورزشی
۴۳	..... ویژگی های آنترپومتریک
۶۱	..... ویژگی های فیزیولوژیک و جسمانی
۷۷	..... ژنتیک
۸۵	..... ویژگی های روانشناختی
۱۰۱	..... ویژگی های شخصیتی جنسیتی
۱۳۷	..... نسبت انگشت دوم به چهارم
۱۵۷	..... درماتوگلیفیک
۱۶۷	..... استعدادیابی در فوتبال
۱۸۵	..... مدل ها و تست های استعدادیابی در ورزش

مقدمه

اگر قرن اخیر را دوران پیشرفته‌های خارق‌العاده بدانیم نکته‌گرافی نیست. بشر در این دوران با اکتشافات و اختراعات و ابتکارات، دریچه‌ای نو به سوی خود گشوده است. به یقین توسعه آگاهی‌های انسان به مدد علم و پژوهش حاصل شده است. امروز گسترش رشته‌های گوناگون علوم، زمینه‌ای هموار برای شناخت پدیده‌های نامعلوم دیگر را فراهم ساخته و بسیاری از مکشوفات جدید مرهون تأثیرگذاری پدیده‌های مختلف بر یکدیگر است. در میان رشته‌های متنوع علمی، حوزه تربیت بدنی و ورزش نیز دستخوش تحولاتی اساسی شده و در حال حاضر دنیایی از دانستنی‌ها در این رشته علمی در پیش روی بشر قرار گرفته است. بدون شک عدم به کارگیری علوم گوناگون ورزشی، راه پیشرفت مستمر را چه در زمینه بهداشت ورزشی و چه در امر پرورش استعدادها فراهم نخواهد ساخت. با پیشرفت روز افزون علم و فناوری، ورزش نیز از این قافله عقب نمانده است. در مقایسه با گذشته، رکوردهای ایده آلی ثبت شده است. در دنیای کنونی، برای رسیدن به قله‌های پیشرفت و ترقی، توجه به اصول علمی در ورزش ضروری است. به هنگام

مشاهده حرکات موزون و اجرای مهارت های پیچیده قهرمانان، سئوالاتی در ذهن نقش می بندد که آیا کلیه افراد علاقه مند با تمرینات خاص می توانند خود را به سطح قهرمانی برسانند؟ آیا ورزشکاران برای رسیدن به سطح قهرمانی باید از ویژگی های جسمانی و روانی خاصی برخوردار باشند؟ آیا برای جبران عقب ماندگی در صحنه رقابت های ورزشی باید به دنبال افرادی با ویژگی های خاص جسمانی و روانی بود؟ و سرانجام معیار نخبه شدن در هر ورزش چیست؟ شناخت کافی از علوم مختلف ورزش در رسیدن به اوج موفقیت اهمیت بسیاری دارد، اما به کارگیری این علوم بدون تعیین پیش نیازهای اولیه فرصت به کارگیری مفید علوم را محدود می کند. با عنایت به این مطلب، از جمله وظایف مربیان، غیر از آگاهی از علوم ورزشی، توانایی در انتخاب نیروی مستعد برای رشته مورد نظر است که به نظر بیشتر صاحب نظران و متخصصان فن، عاملی فوق العاده مهم و پیش نیاز اولیه و لازم برای موفقیت در ورزش است. بی شک بی توجهی به برخی از عوامل یا پیش نیازهای اولیه و تعیین کننده که تحت عنوان استعدادیابی مطرح است، اگرچه احتمال موفقیت را نا ممکن نمی سازد، بی تردید احتمال آن را محدود و ضعیف خواهد کرد. این پیش نیازها ممکن است دارای جنبه های آنتروپومتریکی، فیزیولوژیکی، مهارتی، روانشناختی و غیره باشد. آگاهی از عوامل موثر در کسب پیروزی و موفقیت ورزشکاران، به مطالعات و پژوهش های بسیاری نیاز دارد. در دنیای کنونی، برای رسیدن به قله های پیشرفت و ترقی، توجه به اصول علمی در ورزش ضروری است. زیاد بودن هزینه های زمانی و مالی تربیت ورزشکاران زبده، دست اندرکاران امور ورزشی را وادار کرده تا با در نظر گرفتن عوامل تعیین کننده، افراد برتر را در ورزش های ویژه شناسایی کنند.

یکی از عواملی که می تواند در کسب موفقیت قهرمانان مطرح باشد، ساختار و ویژگی های بدنی است که در اکثر رشته های ورزشی نقش مهم و اساسی دارد. بر همین اساس هر رشته ورزشی به دلیل شرایط ویژه خود، شکل و ترکیب بدنی خاصی دارد. مجموعه ای از این مشخصه ها می تواند ملاکی برای انتخاب شدن در

یک رشته ی ورزشی ویژه باشد. برای رسیدن به مقام های قهرمانی، ورزشکاران را با توجه به این ویژگی ها انتخاب می کنند و سپس مورد آزمایش و تمرین های ویژه قرار می دهند. علم و تجربه نشان داده است آنان که از شکل و ترکیب بدنی مناسبی برای رشته ورزشی برخوردارند، موفق تر از افرادی هستند که فاقد ویژگی های بدنی لازم آن رشته هستند. بنابراین شناخت ویژگی های بدنی مناسب و انتخاب افراد ورزشکار بر اساس این ویژگی ها، می تواند در سطوح قهرمانی بسیار کارساز و موثر باشد. با توجه به اینکه دارا بودن ویژگی های آناتومیکی و آنتروپومتریکی از عوامل مهم کسب موفقیت در رشته های مختلف ورزشی می باشد، آیا می توان با بررسی ویژگی های آنتروپومتریکی ورزشکاران رشته های مختلف ورزشی، افرادی که قابلیت نخبه شدن در رشته ی ورزشی خاص را دارند شناسایی کرد و کمک شایانی به استعدادیابی ورزشی کرد؟ عملکردها و اجزای ورزشی ورزشکاران، روز به روز پیشرفت می کند به طوری که نوع عملکرد ورزشکاران نخبه دهه های گذشته، برای ورزشکاران امروزی، امری عادی و معمولی به حساب می آید. بنابر این، هر روز رکوردی جدیدتر در میداين ورزشی برجای گذاشته می شود. یکی از عوامل بسیار مهم و مؤثر در زمینه رشد چشمگیر و خیره کننده ورزشکاران، شناسایی به موقع و علمی استعداد های ورزشی است. بدون شک اجرای ورزشی تا حد بالایی می تواند بوسیله متغیرهای آنتروپومتریک، فیزیولوژیک و جسمانی پیش بینی شود و این راهی است که می تواند بخشی از موفقیت ورزشی را تضمین کند.

استعداد ورزشی به دید مشاهده کننده بستگی دارد. اکثر والدین و مربیان به این موضوع فکر می کنند که ورزشکاران زبده آنها در مسیر موفقیت خود به اهدافی از جمله قهرمانی در ورزش حرفه ای دست یابند. این والدین و مربیان به دلیل همین دور اندیشی که گاهی ممکن است به بیراهه نیز کشیده شود، پول و وقت و انرژی بسیار زیادی صرف رسیدن به اهداف خود می نمایند. اما ارزیابی استعداد ورزشی از دید مربیان، استعداد های کارآموز چیز دشوارتری می باشد، آنها می دانند که

ظرفیت برتری در ورزش به ترکیبی از عوامل جسمانی، محیطی، روانی و عاطفی بستگی دارد و این نکته را نباید فراموش کرد که استعداد، حتی اگر وجود داشته باشد و افراد به آن پی ببرند، باز هم نمی توان برتری ورزشی را تضمین نماید.

فصل اول: ابعاد و مراحل استعدادیابی ورزشی

1. a ball	2. a ball	3. a ball	4. a ball
5. a ball	6. a ball	7. a ball	8. a goal
9. 	10. 	11. 	12.
13. 	14. 	15. 	16.
17. 	18. 	19. 	20.

استعدادیابی ورزشی

استعدادیابی فرآیندی است که از طریق آن نوجوانان و جوانان ارزیابی می‌شوند و به شرکت در رشته‌های مناسب که امید موفقیت بیشتری از آنها می‌رود تشویق و هدایت می‌شوند. بی شک بی توجهی به برخی از عوامل یا پیش نیازهای اولیه و تعیین کننده که تحت عنوان استعدادیابی مطرح است، اگرچه احتمال موفقیت را ناممکن نمی‌سازد، اما بی تردید محدود و ضعیف خواهد بود. این پیش نیازها می‌توانند دارای جنبه روانی، تکنیکی، فیزیولوژیکی و آنتروپومتریکی باشد. یک برنامه استعدادیابی موفق زمانی کاربرد خواهد داشت که بتوان شاخص‌ها و عوامل موثر تعیین کننده و مورد نیاز آن رشته ورزشی را به درستی شناسایی کرد. مربیان قبل از اقدام به آموزش، باید از میزان استعدادهاى افراد اطلاع داشته باشند. مشاوران نیز قبل از راهنمایی، باید استعدادهاى افراد را به کمک آزمون‌های مختلف اندازه بگیرند و آنها را به رشته‌های مناسبی راهنمایی کنند که امکان موفقیتشان بیشتر است. این عمل از اتلاف وقت و هزینه‌های غیرضروری جلوگیری خواهد کرد و همچنین مانع از شکست افراد در فعالیت‌های آینده خواهد شد.

برای اینکه مکانیزم‌هایی که به شکوفایی در ورزش منجر می‌شوند را بهتر شناسایی

کنیم، بهتر است با مطالعه بر روی ورزشکاران مستعد که سطح بالاتری از عملکرد را نسبت به همسالان خود دارند، اطلاعات دقیقتری از ویژگی‌های موثر در موفقیت افراد را شناسایی کنیم. بنابراین ارزیابی و طبقه بندی صحیح ورزشکاران بر اساس ویژگی‌های مختلف نیازمند این است که کیفیت‌های ضروری برای آن ورزش تجزیه و تحلیل شود. از این رو انجام آزمون‌های چندبعدی روی ورزشکاران در سنین پایین می‌تواند در تشخیص عوامل زمینه ساز موفقیت در ورزش سودمند باشد، بنابراین شناسایی بازیکنان مستعد در سنین پائین بدون اندازه گیری این عوامل چند بعدی میسر نخواهد بود.

موفقیت رشته‌های ورزشی در گرو استفاده از یافته‌های جدید علمی تربیت بدنی است. مربیان ورزش تلاش دارند تا شناسایی قهرمانان هر رشته به صورت تصادفی و علاقه‌ی شخصی نباشد، بلکه با به کارگیری روش‌های علمی صورت گیرد، چرا که در این صورت علاوه بر صرفه جویی در وقت و هزینه، موفقیت بیشتری در رسیدن به اوج عملکرد ورزشی حاصل می‌شود. در واقع تشخیص استعدادها و شناسایی تفاوت‌های فردی در استعدادهای مختلف، مهمترین کار مربیان و مشاوران است. مربیان قبل از اقدام به آموزش، باید از میزان استعدادهای افراد اطلاع داشته باشند. همچنین با توجه به نظر محققان مختلف، معیارهای استعدادیابی در بیشتر ورزش‌ها به چهار دسته شامل ویژگی‌های آنروپومتری، فیزیولوژیکی، روان شناختی و مهارتی تقسیم می‌شوند؛ با این حال فرآیند شناسایی فوتبالیست‌های مستعد امری آسان نیست، زیرا در ورزش‌های تیمی مانند فوتبال، متغیرهای متعددی در استعدادیابی ورزشکاران نابالغ وجود دارد.

موفقیت رشته‌های ورزشی و فدراسیون‌های مرتبط در گرو استفاده از یافته‌های جدید علمی تربیت بدنی و ورزش قهرمانی است. مربیان ورزش تلاش دارند تا شناسایی قهرمانان هر رشته به صورت تصادفی، علاقه شخصی و خانوادگی نباشد بلکه با به کارگیری روش‌های علمی و از طریق تعیین و اولویت بندی شاخص‌های مختلف صورت گیرد، چرا که در این صورت علاوه بر صرفه جویی در وقت و

هزینه، موفقیت بیشتری در رسیدن به اوج عملکرد ورزشی حاصل می‌شود. در واقع، تشخیص استعدادهای، تعیین میزان آنها و شناسایی تفاوت‌های فردی در استعدادهای مختلف، مهمترین کار مربیان و مشاوران است. مربیان قبل از اقدام به آموزش باید از میزان استعدادهای افراد اطلاع داشته باشند. مشاوران نیز قبل از راهنمایی، باید استعدادهای افراد را به کمک آزمون‌های مختلف اندازه بگیرند و آنها را به رشته‌هایی راهنمایی کنند که امکان موفقیتشان بیشتر است. این عمل از اتلاف وقت و صرف هزینه‌های غیرضروری جلوگیری خواهد کرد و همچنین مانع از شکست افراد در فعالیت‌های آینده خواهد شد. فرایندهایی که در پی شناسایی ورزشکارانی هستند که قابلیت نخبگی را دارند، اما در حال حاضر در ورزش مورد سؤال محقق مشغول به فعالیت نیستند، به عنوان برنامه‌های شناسایی استعداد قلمداد می‌شوند. از سوی دیگر، فرایندهایی که فقط قابلیت شرکت کنندگان فعلی در یک ورزش خاص را برای رسیدن به سطح نخبگی مورد ملاحظه قرار می‌دهند، برنامه‌های استعدادیابی خوانده می‌شوند. رگنیر و همکاران (۱۹۹۳) اظهار می‌کنند که فرایند استعدادیابی به ما این امکان را می‌دهد که با اندازه‌گیری ویژگی‌های جسمانی، فیزیولوژیکی، روانی و اجتماعی به همراه توانایی‌های تکنیکی، عملکرد را پیش بینی کنیم (به نقل از ویلیامز و ریلی، ۲۰۰۱). با وجود مشکلاتی که در پیش بینی موفقیت‌های درازمدت ورزشکاران جوان وجود دارد، برنامه‌های استعدادیابی در حال حاضر در سطح جهان در حال گسترش هستند، بنابراین تهیه و تدارک مشاهدات علمی در زمینه استعداد ورزشکاران جوان حائز اهمیت است.

استعداد

کتابهای لغت‌نامه مانند لاروس، وبستر و آمریکن هری تج استعداد را یک توانایی طبیعی ویژه می‌دانند که ظرفیت فرد را برای موفقیت در عملکرد آدمی تشکیل می‌دهد. ساعتچی (۱۳۷۵) استعداد را آمادگی طبیعی یا اکتسابی برای انجام دادن برخی از کارها می‌داند. مک کاردی (۱۹۹۸) اظهار داشت که استعداد ویژگی فردی

است که در يك بخش گنجایش و توانایی بالاتر از متوسط افراد جامعه‌دار است و رتبه درصدی او بالاتر از ۵۰ می‌باشد.

استعداد ورزشی

پلتولا (۱۹۹۲) استعداد ورزشی را به معنای برخورداری از مهارت‌های ورزشی بالاتر از حد متوسط در مقایسه با سایر رقبای همان رده سنی و نیز ظرفیت موفقیت در يك سطح رقابتی بالاتر می‌داند.

استعدادیابی در ورزش

پلتولا (۱۹۹۸) استعدادیابی را فرآیندی می‌داند که طی آن خردسالان براساس معیارهایی که توسط آزمون‌های جامعه بدست می‌آیند به سمت ورزش‌هایی که بیشترین احتمال موفقیت را در آنها دارند هدایت می‌شوند. دبوراهورا (۲۰۰۰) استعدادیابی را غربال کردن کودکان و نوجوانان از طریق تست‌های فیزیکی، فیزیولوژیکی و مهارت‌های جهت تعیین افراد با پتانسیل بالا و حصول موفقیت در رشته ورزشی خاص تعریف می‌کند. تامسون و بویس استعدادیابی را فرآیندی می‌دانند که از طریق آن کودکان تشویق به شرکت در فعالیت ورزشی می‌شوند که در آن ورزش قابلیت کسب موفقیت را دارند و در این راستا تعیین و ارزیابی پارامترهایی که سطح توانایی و ظرفیت کودک را نشان می‌دهد قابل توجه است و بایستی براساس رشد و سطح آمادگی کودکان طراحی شود. بومپا (۲۰۰۰) اظهار داشت که استعدادیابی در ورزش یعنی کشف و به فعالیت رساندن توانایی‌های بالقوه مخصوص فرد و هدایت آنها در مسیر صحیح آن.

تعریف استعدادیابی ورزشی

فردی مستعد ورزش است که سطوح مورد نیاز جسمی و پیکری، فیزیولوژیکی و حتی روانی عملکرد ورزشی را دارا باشد. استعدادیابی فرآیندی است که از طریق آن نوجوانان و جوانان ارزیابی می‌شوند و به شرکت در رشته‌های مناسب که امید

موفقیت بیشتری از آنها می‌رود تشویق و هدایت می‌شوند. ارزیابی‌های مذکور از طریق برخی آموزن‌ها و معیارهای استاندارد انجام می‌شود. در بیشتر ورزش‌ها این فرآیند، پیش از این که کودک قادر به تصمیم‌گیری و انتخاب رشته ورزشی باشد، انجام می‌شود. هدف اصلی استعدادیابی، شناسایی و انتخاب ورزشکارانی است که بیشترین توانایی را برای رشته خاص دارا باشند.

تاریخچه استعدادیابی

در اواخر دهه‌ی ۱۹۶۰ میلادی در اکثر کشورهای اروپای شرقی، دانشمندان روش‌های ویژه‌ای برای شناسایی ورزشکاران مستعد، تنظیم کردند. این دانشمندان در پی آن بودند که مربیان را در انتخاب ورزشکاران، آگاه سازند. بیشتر افرادی که در بازی‌های المپیک ۱۹۷۲ مدال گرفتند، به ویژه از کشور آلمان شرقی، بطور علمی انتخاب شده بودند. نظیر این موضوع کشور بلغارستان در بازی‌های المپیک ۱۹۷۶ نیز روی داد. تقریباً ۸۰٪ از ورزشکارانی که مدال گرفتند، استعدادیابی شده بودند.

در کشور رومانی در سال ۱۹۶۰، گروهی از کارشناسان و متخصصان قایقرانی، دختران جوانی را برای رشته قایقرانی با استفاده از روش‌های علمی انتخاب کردند. این گروه که اکثر اعضای تیم اعزامی به بازی‌های المپیک مسکو را تشکیل می‌دادند، موفق به کسب سه مدال طلا، دو مدال نقره و دو مدال برنز شدند. گروه دیگری که در اواخر سال ۱۹۷۰ انتخاب شدند، ۵ مدال طلا و یک مدال نقره در بازی‌های المپیک ۱۹۸۴ در لس‌آنجلس آمریکا و نیز ۹ مدال در ۱۹۸۸ در بازی‌های المپیک سئول گرفتند.

استعداد و انواع آن

استعداد از لحاظ لغوی در معانی گوناگون از جمله در یک توانایی طبیعی ویژه و قابلیت دستیابی به هدف یا موفقیت تعریف شده است.

استعداد نوعی آمادگی طبیعی یا اکتسابی برای اجرای برخی از فعالیتها تعریف شده است. هر استعداد در زمان خاصی بروز می‌کند و پیش بینی آن در مراحل

اولیه دشوار است. از طرف دیگر، تغییرات جسمانی، شناختی و عاطفی نیز در طول رشد باعث تغییر در عملکرد استعداد می‌شود. همچنین هر استعدادی بتدریج رشد می‌کند و سرعت رشد آن نیز در افراد متفاوت است و در سطح معینی به فلات می‌رسد. تشخیص استعداد از پیش بینی آن آسانتر است، چون استعداد در مراحل خاص از دوران رشد بروز می‌کند. مثلاً استعداد نقاشی و موسیقی در دوره دبستان و استعداد ریاضیات و علوم در دوره راهنمایی و دبیرستان آشکار می‌شود. هر فرد دارای استعدادهای فراوانی است که از آن جمله می‌توان به استعداد حرکتی نیز اشاره کرد. این استعداد در فعالیتهای حرکتی- ورزشی نقش بسزایی دارد. استعداد حرکتی و ورزشی کودکان را می‌توان با مشاهده دقیق تشخیص داد، زیرا فعالیتهای حرکتی کودکان اولین و ساده‌ترین رفتارهایی است که بروز پیدا می‌کند و در دوره ابتدایی قابل تشخیص است. البته استعداد حرکتی، صرفاً پایه جسمانی و حرکتی ندارد و نباید تشخیص اولیه را سریعاً به پیشرفت ورزشی فرد در آینده تعمیم داد. بروز کامل استعداد حرکتی، مستلزم گذشت زمان و به ظرفیتهای روان شناختی فرد وابسته است.

بنا به تقسیم بندی گاردنر در نظریه هوش چندگانه یا مختلط خود، هوش را به هفت نوع تقسیم کرده است: هوش حرکتی - بدنی، هوش فضایی، هوش زبانی یا کلامی، هوش منطقی- ریاضی، هوش بین فردی و هوش فرا شخصی یا فرا فردی. چون در این تقسیم بندی هوش عمومی و کلی وجود ندارد و به هوش ویژه یا اختصاصی توجه شده است. پس می‌توان انواع هوش را نوعی استعداد درونی و طبیعی قلمداد کرد. آنچه در تربیت بدنی و ورزش مهم است هوش حس حرکتی و بدنی است. افراد دارای هوش فضایی، جهت اشیا را در فضا بخوبی درک می‌کنند، در جهت یابی قوی هستند و از حس تصویر سازی و تجسم خوبی برخوردارند. این افراد ترجیح می‌دهند از طریق کار گروهی، همکاری و دوستی فعالیت کنند. در تربیت بدنی و ورزش نیز این دو نوع هوش مؤثر است. اجرای حرکات به جهت یابی و درک فضایی، و موفقیت در ورزش‌های گروهی به همکاری و هوش بین فردی وابسته است.

استعداد حرکتی ورزشی

استعداد ورزشی به اندازه توانایی سریع دویدن روی یک مسیر مستقیم، باریک و محدود، و به اندازه توانایی بازی در پشت مدافع در ورزش‌های گروهی، وسیع و گسترده است. مایکل جانسون که قهرمان دوی سرعت المپیک است، بالاترین حد استعداد ورزشی را به نمایش می‌گذارد، اما با این حال مهارت‌های آن بیشتر یک بعدی است (استعداد یک بعدی).

استعداد ورزشی همچنین می‌تواند توانایی بازی کردن در پست گارد رأس بسکتبال وسعت داشته باشد. چرا که باید در هر لحظه بازی مهارت‌های جسمانی، عاطفی و ناملموس را با هم تلفیق نمایند. چرا که این بازیکنان بندرت در یک مسیر مستقیم سریع می‌دوند. اما در عوض باید تصمیم‌گیری نمایند، بازی‌ها را پیش‌بینی کنند، توپ را کنترل کنند، بدوند، تغییر جهت دهند، نسبت به بازیکنان خودی و حریف عکس‌العمل نشان دهند. استعداد ورزشی این افراد چند بعدی است (استعداد چند بعدی).

بعضی از ورزشکاران هستند که به دلیل تخصص یافتن زود هنگام، رقابت و مقدار پول هنگفتی که به آنها داده می‌شود، اغلب در یک رشته ورزشی ماهر می‌شوند. اما عده‌ای دیگر در چندین رشته بصورت حرفه‌ای بازی می‌کنند و اغلب در همه آنها موفق می‌باشند. بطور مثال آقای بیت دیدریکسون ۱۸ ساله در ۱۶ جولای ۱۹۳۲، بیو مونت تگزاس، به عضویت اتحادیه ورزشکاران آماتور و مسابقات قهرمانی دو و میدانی ملی درآمد. او با قد ۱۶۰ سانتی‌متر و وزن ۴۸ کیلوگرم، در رشته پرتاب وزنه، پرتاب توپ بیس‌بال، پرش طول، دوی ۸۰ متر با مانع، پرش ارتفاع و پرتاب نیزه به مدال طلا دست یافت. او یک ورزشکار شگفت‌آور بود، وی فعالیت خود را به عنوان یک بسکتبالیست شروع نمود، سپس در المپیک ۱۹۳۲ دو مدال طلای دو و میدانی را از آن خود کرد. در سال ۱۹۳۵، دیدریکسون با داشتن ۸۲ پیروزی در تورنمنت‌های مختلف طی ۲۰ سال زندگی خود، رشته گلف را برگزید و در آن نیز به سطح عالی رسید.

استعداد در روند پیشرفت یکی دیگر از ابعاد ورزشی است بدین معنا که در همه رده‌های سنی ورزشکاران با استعدادی وجود دارند که در فعالیت‌های ورزشی خود برتر

بوده یا حتی بر حریفان خود غالب می شوند. آنها در آنچه که اکنون انجام می دهند خوب هستند. اگر ورزشکاری در سن ۱۰ سالگی خوب است، تضمینی وجود ندارد که در سنین ۱۵، ۱۶ یا ۲۰ سالگی هم خوب باشد.

استعدادیابی حرکتی ورزشی

برنامه ریزی برای رشد و توسعه استعداد حرکتی از اوایل کودکی امکان پذیر است. توانایی‌های حرکتی در مراحل مختلف یادگیری تأثیر یکسانی ندارد و در هر مرحله از یادگیری به توانایی‌های خاصی نیاز است. در مراحل اول یادگیری، توانایی فضایی و در مراحل نهایی یادگیری، توانایی حسی حرکتی مهمتر از سایر توانایی‌ها است. انتخاب افراد مستعد برای ورزش از بین افراد بسیار، فقط یک گام ابتدایی در فرایند نسبتاً طولانی تربیت ورزشکار است. پس از انتخاب، کودکان باید از نظر بدنی و روانی و اجتماعی برای شرکت در تمرین و رقابت ورزشی آماده باشند و مدام مورد ارزیابی قرار گیرند.

محیط آموزشی باید سالم، لذت بخش و بی خطر باشد. تربیت ورزشی در مدارس بخش مهمی از فرایند استعدادیابی است. اگر چه استعدادیابی کاملاً تخصصی و فنی است، ولی معلمین آشنا با برخی زمینه‌های نظری و کاربردی ساده در استعدادیابی می‌توانند هدایت و راهنمایی اولیه را به عهده بگیرند. به طور کلی تشخیص و انتخاب استعداد حرکتی دانش آموزان از طریق اندازه گیری و شناسایی مؤلفه‌های زیر امکان پذیر است:

- ۱- شناسایی و اندازه گیری ویژگی‌های جسمانی و بدنی
  - ۲- شناسایی و اندازه گیری عملکرد ادراکی حرکتی (توانایی حرکتی)
  - ۳- شناسایی و اندازه گیری توانایی یادگیری مهارت‌های ورزشی
  - ۴- شناسایی و اندازه گیری ویژگی‌های روانی و عاطفی
  - ۵- شناسایی عوامل ناملموس
- اندازه گیری به منظور انتخاب باید در طول دوران رشد انجام بگیرد و چند مرحله

ای باشد؛ زیرا پیش بینی یا انتخاب اولیه دقت لازم را ندارد. از طرف دیگر، انتخاب چند مرحله ای به مربیان امکان می‌دهد که دانش آموزان را از نظر تغییرات رشدی در زمینه جسمانی، عاطفی، اجتماعی و فرهنگی تحت کنترل داشته باشند. از طرف دیگر، اندازه گیری مستمر در دوران مدرسه امکان تغییر و اصلاح انتخاب اولیه و هدایت فرد را به رشته‌های ورزشی مشابه و نزدیک فراهم می‌آورد و این نکته را نباید نادیده گرفت که عوامل زیادی مانند تبلیغ و تأکید رسانه گروهی، علاقه والدین یا سایر اعضای خانواده امکان دسترسی بیشتر به تسهیلات ورزشی و گروه هم‌تایان نیز در فرایند انتخاب و اصلاح رشته ورزشی مورد علاقه دانش آموزان تأثیر می‌گذارند.

شناسایی و اندازه گیری ویژگی‌های جسمانی

برای توصیف قابلیت‌های جسمانی ورزشکاران از واژه‌های بسیاری استفاده می‌شود: جثه، سرعت، چالاکی، قدرت، توان، چابکی، انعطاف پذیری، هماهنگی، استقامت و بینایی.

اما چون افراد تعاریف و تعابیر خودشان را از این واژه‌ها دارند، مشکل به وجود می‌آید. برای مثال، آن معنایی که قدرت برای یک فرد دارد، ممکن است برای فرد دیگر به مفهوم توان باشد. همچنین اندازه گیری تغییرات زیستی و فیزیولوژیک در مدارس یا بسیاری از باشگاه‌ها بسیار دشوار است؛ به همین منظور می‌توان از: (۱) جدول و فرمول‌های رشد (۲) هنجارهای جسمانی و بدنی مورد نیاز رشته‌های ورزشی استفاده نمود. مطالعه جداول و منحنی‌های سرعت رشد در مراحل سنی مختلف اطلاعات مفیدی را درباره تغییرات عوامل اندازه گیری شده در اختیار مربیان می‌گذارد.

مزایای استعدادیابی

۱- زمان مورد نیاز برای رسیدن به اوج عملکرد ورزشی به طور قابل توجهی کاهش می‌یابد.

- ۲- استفاده از معیارهای ویژه‌ی علم، ضمن کاهش هزینه رسیدن به اوج عملکرد، موجب بالا رفتن کارآیی تمرینات می‌شود.
- ۳- اعتماد به نفس ورزشکاران استعدادیابی شده، به علت اختلاف چشمگیر با سایر ورزشکاران افزایش می‌یابد.
- ۴- استفاده از معیارهای ویژه‌ی علمی به طور مستقیم، کاربر تمرینات علمی را عملی می‌سازد.
- ۵- طول عمر ورزشی یک ورزشکار افزایش می‌یابد.
- ۶- افراد به سمت رشته‌هایی هدایت می‌شوند که از نظر جسمانی، فیزیولوژیکی و روانی برای آن‌ها مناسب هستند.
- ۷- با این عمل افراد ورزشکار احتمالاً نتایج بهتری را به دست می‌آورند و این مانع از سرخوردگی آنها به سبب عدم موفقیت می‌شود، از این رو از تمرینات و مشارکت در آن رشته ورزشی بیشتر لذت برده و در نتیجه بیشتر علاقمند آن رشته می‌شوند.
- ۸- افراد جذب مربیان بسیار کارآمد تیم‌های بزرگ و مهم می‌شوند و بعضاً نیز در اختیار روان شناسان ورزشی قرار می‌گیرند.
- ۹- سلامت جسمانی و عمومی افراد بیشتر تضمین می‌شود.
- ۱۰- به سبب شناسایی صحیح افراد، تعداد ورزشکاران و عملکرد مفید ورزش قهرمانی افزایش می‌یابد.
- ۱۱- فرصت ایجاد ارتباط با اساتید ورزش که می‌توانند در زمینه‌های تمرین و ارزش‌یابی منظم ورزشکاران کمک نمایند افزایش می‌یابد.
- ۱۲- بسیاری از ورزشکاران جوان فرصت‌های افزایش توانایی خود یا رشد و رسیدن به سطح یک ورزشکار خوب را بدلیل عدم اطلاع از ویژگی‌های خاص خود از دست می‌دهند و به ورزشی که می‌توانند در آن به شکوفایی برسند، هدایت نمی‌شوند.

اظهار نظر متخصصین استعدادیابی

روش‌های شناخت استعدادیابی موثر و کارآمد، نقش بسیار مهمی در ورزش‌های

کنونی ایفا می‌کند و از عوامل مهم تسلط اروپای شرق در بسیاری از رقابت‌های المپیک بوده است. همچنین رسانه‌ها، اساس موفقیت ورزشکاران کشورهای اروپای شرقی در بازی‌های المپیک را، وجود الگوی استعدادیابی می‌دانند.

عوامل تاثیر گذار بر استعداد

وراثت

محیط

تعامل بین توارث و محیط

اصول استعدادیابی

هاولی سک و همکاران (۱۹۸۲) اصول دهگانه‌ای را برای استعدادیابی پیشنهاد کرده‌اند که در زیر به آنها اشاره می‌شود:

۱- روشها و آزمونهایی که به کار گرفته می‌شوند باید اعتبار و پویایی لازم را برای شناسایی افراد مستعد از غیر مستعد داشته باشند.

۲- در انتخاب افراد با استعداد لازم است مراحل زیررعیات شوند:

- انتخاب اولیه افراد با استعداد در کلاسهای ورزش مدارس

- انجام تمرینات عمومی بر حسب تواناییها و ویژگیهای بدنی و روانی

- هدایت ورزشکار به سمت یک ورزش تخصصی و شروع تمرینات تخصصی. تعیین

و فراهم آوردن امکانات برای اینکه فرد به اوج اجرای ورزشی خود برسد.

۳- از تخصصی کردن زود هنگام خردسالان در یک ورزش باید خودداری شود و فعالیت در یک گروه از ورزشهای هم خانواده در اولویت قرار گیرد.

۴- استفاده از متغیرهای پایدارتر ارثی برای ورزشکاران مستعد پیشنهاد می‌گردد ولی بدلیل اینکه افراد با بهبود وضعیت زندگی و استفاده از مربیان و فناوری با سرعت بیشتری پیشرفت می‌کنند لذا تنها تاکید بر ویژگیهای ارثی برای پیشگویی اجرای ورزشی در آینده ناکافی خواهد بود.

۵- با توجه به این که رسیدن به اوج پیشرفت در ورزش نیاز به متغیرها و عوامل

- مختلف و متعدد دارد، بنابراین در امر استعدادیابی باید از علوم و متخصصین مختلف استفاده شود تا جامعیت استعدادیابی تامین گردد.
- ۶- در انتخاب و اولویت‌بندی متغیرها برای استعدادیابی لازم است در درجه نخست، عوامل پایدار غیرقابل جبران (قد)، در درجه دوم، عوامل پایدار ولی قابل جبران (سرعت) و در درجه بعدی عوامل ناپایدار و قابل جبران (انگیزه) مورد توجه قرار گیرد.
- ۷- افراد مستعد باید از بین بیشترین تعداد ممکن از افراد، انتخاب شوند.
- ۸- در فرآیند استعدادیابی باید جنبه‌های دموکراسی و انسانی رعایت شود.
- ۹- فرآیند استعدادیابی باید به طور بسیار دقیق برنامه‌ریزی شود و روشهای کنترل کیفی در همه مراحل و موارد آن به کار رود.
- ۱۰- استعدادیابی را باید به عنوان بخشی از پرورش استعدادها و ورزشی در نظر گرفت و اجرا کرد.

نقاط قوت یا مزایای استعدادیابی

- ۱- با فرآیند استعدادیابی مراحل موفقیت ورزشکار و رسیدن او به سطح قهرمانی سرعت می‌گیرد.
- ۲- ورزشکار مستعد با احتمال بالاتری به اوج تواناییهای ورزشی خود خواهد رسید.
- ۳- ورزشکاری که برای رشته خود صحیح‌گزینه شده است زمان و انرژی خود را در راهی صرف می‌کند که بالاترین بازده را در آن خواهد داشت.
- ۴- انتخاب و هدایت ورزشکار به سمت رشته ورزشی مناسب موجب صرفه‌جویی‌های زیاد در مصرف منابع خواهد شد. زمان و انرژی مربی هدر نخواهد رفت.
- ۵- فرآیند استعدادیابی سبب هدایت افراد به غیر از مسیری می‌شود که برای آن ساخته نشده‌اند و بدلیل همخوانی ورزش با ویژگیهای فیزیکی و فیزیولوژیکی فرد احتمال بروز آسیبهای حاصل از ورزش کاهش می‌یابد.
- ۶- پیشرفت ورزشکار در فعالیتهایی که اثرات آن روز به روز مشهودتر می‌شود موجب تقویت انگیزه در امر مربی و مسئولین خواهد شد.